

Het ambigue statuut van woede

*Tussen wraak en ressentiment,
verontwaardiging en inleving*

Schrik van twee types

- Nooit lachen
- Nooit kwaad

*De emotie woede:
alomtegenwoordig?*

Geschriften over woede zijn oeverloos:

Ilias: woede verweven met eer en wraak

“Μῆνιν ἄειδε, θεά, Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος (Bezing de wrok, godin, van Peleus’ zoon Achilleus)”

Dies Irae: woede verbonden met de Goddelijke almacht

*“Dag des toorns, o die dag
zal de wereld in de as vergaan
zoals voorzien door David en de Sibylle.*

*Welk een angst zal er zijn
wanneer de rechter zal komen
om alles streng te oordelen”*

De wrekende God; de
liefdevolle God

De emotie woede verzacht

- Invloed van stoïcisme en Aristotelisch-thomistisch denken
- Invloed van het christendom
- God is Liefde, vergelding van het kwaad door vergeving
- Woede en wraak waren vroeger veel meer verweven met elkaar dan vandaag.
- Illustratief: opheffing van het *Dies Irae* na Vaticanum II

Het gelaagde statuut van woede

- Twee houdingen tegenover woede (cf. Peter Strawson):
 - Woede is een reactieve attitude, die wijst op een diepe betrokkenheid tegenover onrecht dat jou niet is aangedaan.
 - Woede is vanuit een objectief standpunt onvruchtbaar en moet geneutraliseerd worden.
- Twee manieren om woede te beoordelen:
 - Negatief in het stoïcisme (cf. Seneca, *Over woede*). Woede is vanuit redelijk standpunt een contraproductieve emotie. Propageren van het afstandelijk, zogenaamd 'cool' en pragmatisch gedrag.
 - Positief. Woede is vanuit reactief standpunt een gepaste houding. (cf. Srinivasan, 'The aptness of anger') en wijst op authentiek engagement (vooral bij wie in een minderheidspositie zit) en principieel gedrag, los van de gevolgen wraak en geweld.

Relatie tussen woede en wraak

- Woede die wordt geneutraliseerd: verdwijnt niet, maar transformeert in ressentiment.
- Egalitaire samenleving: kleine verschillen roepen ressentiment, dus ingehouden woede op.
- Woede die wordt geuit: transformeren naar woedeloosheid, begrip en vergeving (waarheidscommissies).
- Ressentiment omkeren naar woedeloosheid op basis van sterke evaluaties.
- Rol van het christendom: verhaal van de verloren zoon (verontwaardiging, liefde).

*Ressentiment,
polarisatie en
wederzijds
begrip (rechts
is soms links,
links is soms
rechts)*

- Woede is gepast bij onrechtvaardigheid (Jezus, Mandela, King).
- Woede is het sterkst voor wie je het meest nabij is (de tragiek van de liefde).
- Woede, vergeving en geweldloosheid: 'bemin je naaste' (het appel van de liefde).
 - WIE is de UITGESTOTENE?
 - Alt-Right en woede (ressentiment).
 - Soft links en woede (ressentiment)
- Woede: niet reduceren tot categoriale tegenstellingen (zwart, vrouw, Jood)